

REGISTERBLAD

Namn:

Datum:

Område av riksintresse för naturvård i Gävleborgs län

Områdesnummer: Nr X 93

Områdesnamn: Kalkområdet sydost om Gävle

Kommun: Gävle kommun

Kartblad: 13 H NO 13 H SO

Area: 6 800 ha varav 6 280 ha land och 520 ha vatten

Naturgeografisk region: 26 Skogslandskapet omedelbart söder om Norrlandsgränsen

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 52/52

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsformer: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m

Riksvärde

Odlingslandskap	Naturbetesmark	Flora
Sjö		Flora, Fauna
Våtmarkskomplex	Rikt topogent kärr	Flora
	Extremrikkärr	Fauna
	Mad vid sjö	
	Sumpskog	

Värdeomdöme:

Representativt odlingslandskap, vid Grinduga, med lång kontinuitet och inslag av naturbetesmarker

Växtsamhällena är bitvis art- och individrika, med arter som flentimotej, backglim, gullviva, brudbröd och piggstarr.

I helhetsmiljön ingår även ängs- och hagmarksobjektet Grinduga.

I området finns flera oligotrofa sjöar med hög kalkhalt och en fin bottenfauna. Kalkblekeutfällning förekommer t. ex. i Matyxsjön.

Sävasjön är en opåverkad oligotrof kalkvattensjö utan påverkat av- eller tillopp. Våtmarkern runt sjön består till större delen av sumpskogar av al, ask och gran. I området ingår också örtrika ängsgranskogar. Sävasjöns naturreservat tillhör länets förnämsta växtlokaler med stora bestånd av guckusko samt bland annat ag, skogskorn och nästrot. Lavforan är minst lika intressant med arter som ringlav, havstulpanlav, blylav och grynig gelélav. Även molluskfaunan har visat sig vara ovanligt rik. Till de intressantare snäckfynden hör *Vitrea contracta*.

Liknande betingelser och artuppsättning finns vid de övriga små skyddade sjöarna i kalkområdet. Matyxsjön, Igelsjön och Bläcktärnsjön. Bland andra arter som förekommer i kalkområdets extremrikkärr och andra biotoper hör bl a knottblomster, spädstarr, brunstarr stor låsbräken, nästrot, myskmadra. Bultbomurarna – Luntamuren hyser en av landets största förekomster av gulyxne.

Matyxsjön, Lummerbäcken, Grinduga, Gustavsmurarna och Bultbomurarna utgör ett antal våtmarker med värdet av mångformigt våtmarkskomplex, rikt topogent kärr och sumpskog. I området finns extremrikkärr och rik flora. Västerängarna har värdet av våtmarkskomplex, sumpskog och topogena kärr. Styggmurarna m fl. har värdet av våtmarkskomplex, topogent kärr och sumpskog. I området finns flera kalkpåverkade våtmarkstyper med värdefull flora och fauna.

Området är exklusivt vad beträffar floran. Det finns utmärkta exempel på skyddsvärda våtmarkstyper, särskilt extremrikkärr. Söder om Trösken finns regionens enda större opåverkade kalkkärrskomplex av mellansvensk typ. De kalkrika tjärnarna saknar också sin motsvarighet i fattigare områden. Sekundära värden utgör bitvis det hävdade kulturlandskapet, sydliga florarepresentanter och fågelfaunan.

Huvudkriterier: A, B, C, D

Stödskriterier: Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet, raritet, funktion

Förutsättningar för bevarande: Skogsbruket sköts med särskild naturvårdshänsyn (floravård) Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande:

1957 Sävasjön naturreservat. Reservatets avgränsning reviderad 1986

1976 Område av riksintresse för naturvård, FRP

1993 Gustavsmurarna naturreservat

1993 Matyxsjön naturreservat

1994 Bläcktärnsjön naturreservat

1994 Igelsjön naturreservat

1997 Sävasjön, Gustavsmurarna, Matyxsjön, Bläcktärnsjön, Igelsjön pSCI i Natura 2000

1997 Ingår i Länsstyrelsen naturvårdsprogram

se vidare delområden

Ingår i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 80.01-03) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer X8002).

Områdets huvuddrag: I ett stort flackt barrskogsområde söder om Gävlebukten präglas grundvatten, jordmån och flora av kalkhaltig morän med ursprung i Gävlebuktens kambrosilurbergarter.

Området är kvartärgeologiskt intressant som ett av de landområden som entydigt påverkats av en större isframstöt från nordost. Den diskussion som i ett halvt sekel förts kring Gävletraktens kvartärgeologi har refererats av Åberg (1984).

Andelen rena extremrikkärr är betydligt större än normalt i regionen, särskilt i områdets centrala delar. Förutom kalkrika sumpskogar och kärr ingår även rika översilningsmarker i anslutning till

bäckar och sjöar samt ett antal kalkrika, oligotrofa tjärnar i södra delen. Det finns också goda exempel på övergång mellan å ena sidan extremrikkärr och å andra sidan strandängar, klubbäckar, askgrankärr eller kulturpräglade fuktängar på fastmark.

Här finns exklusiva rikkärrsarter - knottblomster, gulyxne, flugblomster, näbbstarr och ängsstarr - som med enstaka undantag saknas i länet i övrigt. I de öppna extremrikkärrarna söder om Trösken utgör de karaktärsarter tillsammans med vass, axag och tagelsäv. bottenskiktet domineras ofta av sk brunmossor, t ex gyllenmossa. Kring de oligotrofa kalktjärnarna finns den sällsynta ringlaven jämte klassiska guckuskolokaler. Områden med påtagligt sydliga inslag i floran samt fina exempel på forna slåttermarker och tilltalande landskapsbild ingår också (Västerängarna). Söder om Trösken finns dessutom en för myrar ovanlig småfågelfauna.

Vissa myrmarker, särskilt längst åt söder, är dikespåverkade, medan de bästa exemplen i centrala delen och söder om Trösken är helt opåverkade. Sävasjön är avsatt som naturreservat.

Representativa naturbetesmarker vid Grinduga.

Förekommande vegetationstyper är torrängsvegetation av ängshavretyp.

Växtsamhällena är bitvis art- och individrika, med arter som flentimotei, backglim, gullviva, brudbröd, och piggstarr.

Matyxjön, Lummerbäcken, Grinduga, Gustavsmurarna och Bultbomurarna utgör ett antal våtmarker med värdet av mångformigt våtmarks komplex, rikt topogent kärr och sumpskog. Området har en rik flora. I området finns även extremrikkärr och rik flora. Västerängarna har värdet av våtmarks komplex, sumpskog och topogena kärr. Styggmurarna m fl. har värdet av våtmarks komplex, topogent kärr och sumpskog. I området finns flera kalkpåverkade våtmarkstyper med värdefull flora och fauna.

Anmärkningar: VMI-ID: 13H4G04--07, 13H5G01 (Msp) och 13H5G03, 13H4G02

Referenser:

Beier B-A, 1996. Grinduga by. Natur och kulturhistoria i ett ålderdomligt odlingslandskap.

Gävleborgs Botaniska Sällskap, 1985 Hotade och sällsynta växter i Gävle kommun

Insectifera, Tidskrift för Gästriklands Entomologiska förening. Med regelbundet återkommande rapporter om fjärilsfaunan i kalkområdet.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län, 1993: *Ängar och hagar i Gävleborg*. Länsstyrelsen. Gävle.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län, 1996: *Bevarandeprogram för odlingslandskapet, Gästrikland, södra Hälsingland, norra Hälsingland*. Länsstyrelsen 1994. Gävle.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län, 1997. Värdefull natur i Gävleborg, naturvårdsprogram. Rapport 1997:12.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län. Våtmarksinventering i Gävleborgs län.

Naturvårdsverket 1994, Myrskyddsplan för Sverige.

Naturvårdsverket, 1996, *Nationell bevarandeprogram för odlingslandskapet*. Stockholm.

Ståhl P, 1985, Skyddsvärda myrar i Gävleborgs län. Länsstyrelsen i Gävleborgs län, naturvårdsenheten 1985:2.

Waldén H W 1996. Snäckor och sniglar i Gävleborgs län. Länsstyrelsen i Gävleborgs län. Rapport 1996:13

Åberg C, 1984, Landformer i Gävleområdet. Högskolan i Gävle-Sandviken. FOU-rapport nr 19.